

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK
OF STUDENTS OF NON-LANGUAGE FACULTIES
IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

У статті розкрито особливості організації самостійної роботи студентів немовних факультетів з англійської мови в умовах дистанційного навчання. Висвітлено основні підходи до визначення сутності самостійної роботи (форма роботи, яка виконується у спеціально призначений для цього час за завданням педагога, під його контролем, але без його безпосередньої допомоги; активна розумова діяльність, яка пов'язана із самостійним пошуком інформації; вид індивідуальної навчальної діяльності здобувачів освіти, яка керується викладачем за допомогою бесід або методичних вказівок; активна аудиторна чи позааудиторна діяльність здобувачів освіти, метою якої є засвоєння нових знань, умінь та навичок). З'ясовано, що головною ознакою цього виду роботи є пріоритетність самостійності студентів за умови керівної ролі педагога. Визначено основні види самостійної роботи з іноземної мови (за зразком, конструктивно-варіативні, евристичні та дослідницькі). Проаналізовано особливості кожного з видів самостійної роботи. Установлено, що самостійна робота за зразком є ефективною під час первинного ознайомлення з лексичними одиницями або граматичними конструкціями, самостійна робота конструктивно-варіативного типу використовується для розвитку вміння аналізувати граматичні конструкції, порівнювати їх та обирати правильний варіант. Самостійна робота евристичного та дослідницького типу є більш складною та спрямована на поєднання вивчення мови зі знаннями за фахом. Установлено, що до основних переваг організації самостійної роботи студентів за допомогою інформаційних технологій можна віднести можливість вибору студентами зручного режиму роботи; варіативність завдань з урахуванням рівня володіння мовою та завдань, які постають перед ними; можливість об'єктивного контролю за досягненнями студентів. Висвітлено досвід організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей за допомогою використання платформи Moodle. Надано приклади завдань для самостійної роботи студентів економічних спеціальностей за зразком, конструктивно-варіативного й евристичного типів.

Ключові слова: самостійна робота, типи самостійної роботи, Moodle, освітня платформа, студенти.

The article reveals the special aspects of the organization of independent work of students of non-language faculties in terms of distance learning. The main approaches to the definition of the essence of independent work are presented (activity performed at a specially designated time on behalf of the teacher, under his/her control, but without direct assistance; active mental activity associated with independent search for information; a type of individual learning activities, guided by the teacher through interviews or guidelines, active classroom or extracurricular activities of learners, the purpose of which is to acquire new knowledge, skills and abilities). It is found that the main feature of this type of work is the priority of students' independence under the leading role of the teacher. The main types of independent work when learning a foreign language are identified (tasks from a pattern, constructive-variable, heuristic and research tasks). The specific aspects of each of the types of independent work are analyzed. It is established that independent work from a pattern is effective during the initial learning of lexical units or grammatical constructions, independent work of constructive-variable type is used to develop the ability to analyze grammatical constructions, compare them and choose the right option. Independent work of heuristic and research types is more complex and aims to combine language learning with knowledge on the specialty. It is established that the main advantages of the organization of students' independent by means of information technology include the ability of students to choose a convenient mode of operation; variability of tasks taking into account the level of language proficiency; the possibility of objective control over students' achievements). The experience of organizing students' independent work of economic specialties using the Moodle platform is highlighted. Examples of tasks for independent work of students of economic specialties on the pattern, constructive-variable and heuristic types are given.

Key words: independent work, types of independent work, Moodle, educational platform, students.

УДК 378.147:81'243
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/42.12>

Іваніга О.В.,
старший викладач кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Уведення карантинних обмежень та перехід закладів вищої освіти на дистанційний або змішаний види навчання внесли деякі зміни в освітній процес, відкрили нові перспективи та стимулювали до вирішення окремих проблем, які виникають в освітньому процесі. Перед викладачами постала проблема організації навчальної діяльності студентів в онлайн-форматі, без втрати якості освітнього процесу. Причому в такому форматі організації

навчального процесу самостійна робота студентів набуває ще більшого значення, водночас акценти в її організації змінюються із традиційних видів роботи з текстами на використання інформаційних технологій та спеціальних платформ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що до питань організації самостійної роботи учнів та студентів неодноразово зверталися науковці. Так, Б. Єсиповим, Н. Калашнік, П. Підкасистим, В. Буряком розглядалися загальні питання

підходів до організації самостійної роботи студентів, її види та функції; А. Котовою представлено систему організації самостійної роботи студентів вітчизняних університетів другої половини ХХ століття, принципи та види самостійної роботи студентів з англійської мови; А. Коротковець та Л. Ломакіною висвітлено роль комп'ютерних технологій в індивідуалізації самостійної роботи студентів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас у науковій літературі не досить висвітлено підходи до організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційної та змішаної форм навчання.

Мета статті – висвітлення досвіду щодо організації самостійної роботи студентів немовних факультетів під час вивчення англійської мови в умовах дистанційного та змішаного навчання. Для цього вважаємо за необхідне вирішити такі завдання:

- висвітлити сутність самостійної роботи, її основні види та функції;
- окреслити можливості Moodle для організації самостійної роботи студентів;
- представити власний досвід з організації самостійної роботи студентів.

Виклад основного матеріалу. Передусім вважаємо за необхідне розкрити підходи до визначення сутності самостійної роботи студентів, які представлені в науковій літературі. Так, самостійна робота розглядається як:

– форма роботи, яка виконується у спеціально призначений для цього час за завданням педагога, під його контролем, але без його безпосередньої допомоги. Основним завданням студентів під час виконання цього виду роботи є осмислення навчального матеріалу, його узагальнення, виділення ключових та другорядних моментів у темі [1, с. 15];

– усі види активної розумової діяльності, які пов'язані із самостійним пошуком інформації, способів вирішення проблеми або проведення наукової діяльності [5, с. 39];

– вид індивідуальної навчальної діяльності здобувачів освіти, яка керується викладачем за допомогою бесід або методичних вказівок. Результати самостійної роботи контролюються як протягом аудиторних занять, так і під час різних форм контролю: колоквіуму, заліку або екзамену [3, с. 41];

– активна аудиторна чи позааудиторна діяльність здобувачів освіти, метою якої є засвоєння нових знань, умінь та навичок [10].

Отже, узагальнюючи підходи до визначення сутності самостійної роботи студентів, можна зробити висновок, що до основних видів самостійної роботи з іноземної мови можна віднести:

– самостійну роботу за зразком, основною метою якої є виконання типових завдань та вправ на первинне засвоєння матеріалу; завдання такого

типу спрямовані на запам'ятовування інформації, нових лексичних одиниць та граматичних конструкцій, що вивчаються;

– самостійну роботу конструктивно-варіативного характеру, яка полягає в залученні знань, які вже наявні у студентів, для виконання завдань; завдання цього типу спрямовані на розвиток умінь аналізувати граматичні конструкції, порівнювати їх і обирати правильний варіант. Головною складністю виконання таких завдань для студентів є те, що на певному етапі виконання вправи вони потребують підказки або додаткової інформації для подальшої самостійної роботи. Студенти цієї групи не завжди можуть обґрунтувати застосування своїх знань, пояснити вибір тієї чи іншої лексичної одиниці або граматичної конструкції;

– евристична самостійна робота спрямована на формування вміння формулювати навчальне завдання та планувати власну діяльність. Цей тип самостійної роботи розвиває вміння аналізувати іноземною мовою явища та процеси. Завдання, які належать до самостійної роботи евристичного типу, обов'язково містять елемент творчості, який полягає в умінні здобувачів освіти робити узагальнення;

– дослідницька самостійна робота вважається найскладнішим видом: самостійна діяльність набуває пошукового та творчого характеру, виконання завдання передбачає відхід від зразка. На цьому рівні розумової діяльності здійснюється реалізація творчих здібностей студентів. Здобувачі освіти проявляють ініціативу у виконанні складних завдань, вирізняються критичністю мислення, намагаються довести та обстояти свої погляди. За наявності науково-дослідного завдання студенти самостійно визначають та формулюють мету діяльності, з'ясовують, яких знань не вистачає для її досягнення, передбачають шляхи їх пошуку, самостійно вирішують та перевіряють завдання. Самостійність у цій підгрупі передбачає застосування знань для створення нового способу розв'язання міжпредметних завдань у новій нестандартній ситуації. До дослідницьких самостійних робіт під час вивчення іноземної мови ми відносимо написання тез та статей на студентській конференції, участь у студентських наукових товариствах, участь у дебатах професійного спрямування [2; 5; 9].

З досвіду роботи можемо зазначити, що кожен із типів самостійної роботи є дієвим та ефективним на різних етапах опанування мови взагалі й обраних тем зокрема. Водночас із переходом організації освітнього процесу в більшості закладів вищої освіти на дистанційне або змішане навчання змінилися і підходи до організації самостійної роботи. Зокрема, майже всі завдання для самостійної роботи нині проводяться за допомогою інформаційних технологій та спеціальних

освітніх платформ. До переваг такої організації самостійної роботи можна віднести:

- можливість вибору студентом індивідуального та зручного режиму роботи;
- вибір зручного для навчання часу;
- варіативність завдань з урахуванням рівня володіння студентами мовою та завдань, які постають перед ними;
- можливість об'єктивного контролю за досягненнями студентів. У разі проходження тестових завдань студенти одразу отримують зворотний зв'язок [4; 10].

Зазначимо, що однією з найбільш популярних платформ для організації самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти є платформа Moodle, яка надає широкі можливості для взаємодії та комунікації декількох учасників освітнього процесу. Зокрема, завдяки використанню цієї платформи стає можливою реалізація інформативного та консультативного зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами освіти, колективне формування електронних документів на основі сайтів відкритого доступу.

У процесі педагогічної діяльності ми переконалися, що за допомогою використання Moodle відбуваються:

- закріплення, узагальнення та систематизація знань, які студенти отримали протягом аудиторних занять;
- розширення та поглиблення знань;
- формування творчої ініціативи, пізнавальних здібностей, самостійності, відповідальності й активності здобувачів освіти;
- розвиток та застосування на практиці дослідницьких умінь [10].

Курси, які створені на платформі Moodle, надають студентам багато можливостей, до яких можна віднести не тільки перегляд необхідного матеріалу у режимі онлайн, але й перехід за посиланнями на сайти, які викладач вважає цікавими та корисними для вивчення відповідної теми. Перевагою цієї платформи є широкий інструментарій, який сприяє організації різних типів самостійної роботи, починаючи від виконання завдань за зразком і закінчуючи завданням для самостійної роботи дослідницького характеру: глосарій, вікі, анкетне опитування, тести різних форматів, чат, форум тощо.

Так, коли організуємо самостійну роботу за зразком, ми створюємо тестові завдання, які сприяють кращому запам'ятовуванню лексичних одиниць або первинному засвоєнню граматичної теми. До проходження тестів студентам пропонується переглянути навчальне відео, на яке надається посилання, або вивчити незнайомі слова. Зазвичай такі тестові завдання використовуються не для контролю знань студентів, а для їх тренування та підготовки до наступних рівнів завдань.

Під час надання завдань конструктивно-варіативного типу студентам пропонується здебільше робота зі спеціальними текстами та виконання різних вправ: вправи на множинний вибір, використання мови, знаходження відповідності, співвіднесення окремих речень із текстом. Уважаємо, що виконання таких вправ вимагає від студентів не тільки знання спеціальних лексичних одиниць та граматичних конструкцій, але й співвіднесення інформації, що надається.

Під час організації самостійних робіт евристичного типу ми намагаємося поєднати вивчення англійської мови зі знаннями за фахом. Зокрема, на форумі студентам пропонується надати розгорнуту відповідь на такі питання:

- підприємство та ринок, вплив конкуренції;
- роль держави в діяльності підприємства;
- мета функціонування підприємства;
- поняття витрат підприємства;
- склад витрат за різними ознаками тощо.

Зазвичай теми таких завдань надаються відповідно з матеріалом, який вивчається на заняттях із фахових дисциплін, що надає студентам можливість не тільки вивчити нову лексику за фахом, але ще раз повторити основні моменти з фахової дисципліни.

З досвіду роботи можна засвідчити, що організація завдань самостійної роботи евристичного типу за допомогою платформи Moodle сприяє підвищенню мотивації до виконання завдання, адже під час підготовки матеріалу та його подальшого обговорення студенти не тільки представляють текст доповіді, але й мають змогу прикріпити різні відеоматеріали, які роблять вивчення теми справді цікавим. Це також, з одного боку, наявно демонструє студентам, як можна використовувати знання на практиці, а з іншого – розвиває їхні навички аудіювання та сприйняття інформації за фахом англійською мовою.

Що стосується самостійної роботи дослідницького типу, зазначимо, що платформа Moodle може використовуватися як засіб комунікації між викладачем та студентам, а пошук інформації й оформлення тез або статті відбувається без використання зазначеної платформи.

Висновки. Отже, у підсумку зазначимо, що організація самостійної роботи за допомогою інформаційних технологій та освітніх платформ є ефективним та дієвим інструментом як для викладача, так і для студентів. Використання освітніх платформ підвищує інтерес студентів до виконання завдань та сприяє її індивідуалізації, дозволяє працювати у зручний час і в комфортних для кожного студента умовах, зосереджувати увагу саме на тих моментах, які є цікавими та корисними для кожного здобувача освіти

Надалі плануємо висвітлити підходи до організації самостійної роботи дослідницького типу

та досвід організації самостійної роботи в межах дослідницького гуртка.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Есипов Б. Самостоятельная работа учащихся на уроках. Москва, 1961. 239 с.
2. Евдокимов О. Эффективность новых технологий организации обучения студентов. *Педагогика і психологія*. 1997. № 2. С. 161–170.
3. Калашник Н., Вертегел В. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2005. 326 с.
4. Котковець А. Роль комп'ютерних технологій в індивідуалізації самостійної роботи студентів. *Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 24 березня 2015 р. URL: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1268>.
5. Котова А., Савченко Н. види самостійної роботи студентів немовних факультетів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2015. Вип. 27. С. 51–58.
6. Котова А., Туренко Р. Принципи організації самостійної роботи студентів та вимоги до її проведення. *Science Rise. Педагогічна освіта*. 2015. № 10 (5). С. 75–77.
7. Ломакіна Л. Навчання іноземних мов з використанням сучасних інноваційних технологій. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : матеріали Міжнародної наукової конференції. Харків : ХНУ, 2007. С. 5–11.
8. Парфьонова О., Туренко Р. Організація самостійної роботи студентів немовних спеціальностей за допомогою комп'ютерних технологій. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2019. Т. 1. № 44. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/12507/11907>.
9. Тищенко Т., Страшко Л. Особливості самостійної роботи студентів педагогічного навчального закладу. *Збірник наук. праць Полтавського педагогічного університету імені В.Г. Короленка*. 2005. Вип. 7 (46). С. 276–281.
10. Организация самостоятельной работы студентов с использованием дистанционной системы Moodle / А. Толстенева и др. *Вестник Мининского университета*. 2014. № 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-samostoyatelnoy-raboty-studentov-s-ispolzovaniem-distantsionnoy-sistemy-moodle>.